

Uitgekauwde problemen

In *Das abenteuerliche Herz* beschrijft Ernst Jünger hoe hij een politieke vergadering bezocht, waarop de een of andere „smakeloze kletskaus" eindeloos het woord voerde. Desondanks raakte Jünger onder de indruk, en wel van de „hoogste wijsheid" die ondertussen de interne organen van de spreker op gang wist te houden. Tal van klieren voedden zijn bloed onophoudelijk met hun afscheidingen, het wonder van de spijsvertering voltrok zich in hem, elke cel verrichtte haar arbeid, terwijl het gehoor in de zaal alleen het geleuter aan de buitenkant vernam.

Ook filosofen hebben lichamen, naar men zegt. Elke wijsgerige gedachte is, net als het geklets van Jüngers politieke redenaar, ooit begeleid door de bedrijvigheid van organen en ingewanden. Sommige filosofen hebben hun uiterste best gedaan het leven van de geest en dat van het lichaam met elkaar te verbinden. Maar noch Descartes' pijnappelklier, noch Feuerbachs „men is wat men eet" brengen een bevredigende oplossing voor dit intieme probleem.

Michel Onfray beklagt zich erover (in *Le ventre des philosophes*) dat bij de denkers uit het verleden vaak zo weinig is te merken van wat zij hebben gegeten en gedronken toen zij hun ideeën kregen en hun gedachten op schrift stelden. Dat Rousseau vooral van zuivelproducten hield en van verse vruchten en groenten, heeft niettemin alles te maken met zijn Spartaanse opvattingen, aldus Onfray. Minder duidelijk is het verband tussen Kants voorliefde voor kabeljauw en de categorische imperatief, maar bij Nietzsche laat de connectie tussen eten en denken weer geen ruimte voor twijfel.

Nietzsche is ook Onfray's inspiratiebron voor de „vrolijke wetenschap van de voeding", die hij in het slothoofdstuk van zijn vermakelijke boekje bepleit. Om de motor zo goed mogelijk te laten draaien, is wat meer aandacht voor de brandstof zeer wenselijk. Helaas sluipt zo, via de achterdeur, opnieuw een tamelijk primitief reductionisme het denken binnen. Ook voor Onfray komen alle gedachten in laatste instantie uit de maag.

Een aantrekkelijker visie lijkt die van Spinoza te zijn. Door lichaam en geest, materie en denken, op te vatten als twee attributen van een en dezelfde substantie weet hij het probleem van de causale hiërarchie te vermijden. Tussen beide attributen heerst een volmaakte gelijktijdigheid; het een is er niet zonder het ander en omgekeerd.

Zo maken we altijd ook deel uit van een andere geschiedenis, met haar eigen veldslagen, vredesverdragen, crises en gouden tijdperken, waarvan de status bij huisarts en specialist maar een gebrekkig beeld geeft. Nog moeilijker is het beide geschiedenissen in één discours samen te brengen. Dat lukt hoogstens af en toe, met behulp van de metafoor, die in staat is van hetzelfde tegelijkertijd iets anders te maken.

Er valt blijkbaar niet aan te ontkomen: keer op keer zetten we onze tanden in uitgekauwde problemen, in de vergeefse hoop ze eindelijk te kunnen doorslikken en voorgoed te verteren.

(*Filosofie Magazine*, Jrg.1, nr.3, januari 1993)